

Populärvetenskaplig sammanfattning - Pia Bülow

Syfte och bakgrund

Syftet med studien är att fördjupa kunskapen om hur familjestödjande samtal går till och hur samspelet mellan barn, föräldrar och professionella ter sig under dessa samtal. Vi har studerat en form av familjestödjande samtal där mamma och/eller pappa har psykiska problem av sådan svårighetsgrad att de inneburit kontakt med vuxenpsykiatri. Detta gör att barn ges rollen som anhörig – en roll som kan betyda ansvar men också rätten att tillgås vetskap och information. Bakgrunden till vårt intresse för dessa samtal är att man vet mycket lite om vad som sker i sådana samtal och hur dessa i praktiken går till. Tidigare forskning har visat att barn till föräldrar som har allvarliga psykiska problem löper större risk än andra barn att själva få problem under barndomen eller som vuxen. Om det råder öppenhet kring föräldrars psykiska problem dvs. att man inom familjen kan prata om föräldrars psykiska problem, har visat sig vara en viktig faktor för att motverka barns risk för psykiska problem. Det är med den utgångspunkten som forskare i bland annat USA och Finland har arbetat fram modeller för hur man genom samtal kan stödja föräldrar att själva berätta för sina barn om sina psykiska problem. De samtal vi studerat följer dock inte någon av dessa modeller vilket är varför vi valt att benämna dessa som familjestödjande samtal. Vi avser besvara frågor som:

- Hur organiseras och genomförs de familjestödjande samtal som enskilda möten och som en sammanhållen serie av möten?
- Hur framträder barnens perspektiv (röster) inom ramen för familjestödet?
- Hur kan familjestödet beskrivas som ett professionellt arbetssätt?

Metod

Detta är en liten studie sett till antalet familjer som ingår. Samtidigt är det en ovanlig studie genom att vi har spelat in samtalen med videokamera och på det sättet kunnat följa hela serier av samtal med samma familjer. Utöver detta har vi intervjuat barn, föräldrar och samtalsledare efter avslutat familjestöd. Sammantaget ingår 21 familjestödssamtal i studien och 18 intervjuer. De familjestödssamtalen har studerats med samtalsanalytiska och narrativa metoder med fokus på samspelet mellan samtalsledare, föräldrar och barn.

Resultat

Analysen visar att samtalen till sin karaktär är samarbetsinriktade och samtidigt både kartläggande och rådgivande. I praktiken innebär detta att föräldrar och till viss del barn har relativt stort inflytande på hur samtalsserien läggs upp. Det framkommer också att barn i hög utsträckning medverkar på föräldrars önskemål snarare än sin egen uttalade vilja.

I resultaten lyfts tre viktiga aspekter på familjestödet. Den första handlade om att familjestödet lyfte fram barn som aktörer i rollen som anhörig. Den andra aspekten utgjordes av ett slags familjens lärande kopplat dels till samtalsledares sätt att anlägga ett barnperspektiv och därmed ”visa vägen” och dels till hur de enskilda samtalen kopplades ihop, vilket tycktes underlätta för familjemedlemmar att ta varandras perspektiv.

Den tredje aspekten visade hur familjestödet realiseras genom en balansakt utförd av främst den professionella samtalsledaren som genom att växla mellan ett barnperspektiv och ett föräldraperspektiv, alternativt anläggande av ett professionellt perspektiv, balanserade och nyanserade samtalens fokus. En annan viktig del i realiserandet av familjestödet handlade om samtalsledarens sätt att "prata fram" strukturen för enskilda samtal och för hela samtalsserien och på det sättet aktivt leda processen "framåt" genom att "seriekoppla" enskilda möten med helheten. Andra professionella strategier som iaktogs var samtalsledarens sätt att orkestrera flerpartssamtal (föräldrapar och familjeträff); att vardagliggöra och normalisera problem som är allmänt förekommande i de flesta barnfamiljer samt att med lugnt, empatiskt bemötande tackla också svåra samtalsämnen. Påtagligt var även olika strategier samtalsledare använde för att bistå barn och föräldrar att benämna, visualisera och gestalta sjukdomshistorien och livssituationen samt den åldersanpassning som gjordes i val av redskap för detta i samtal med barn.